

הרב יעקב אפשטיין

שביעית במקדש

הקדמה

- א. מנחות ונסכים בשביעית
- ב. דמי שביעית
- ג. שיטת הרמב"ם לגבי מנחות ונסכים בשביעית

הקדמה

נושא שביעית במקדש צריך להיבחן בשני כיוונים: ראשית האם יש ארועים מסויימים הקשורים בשביעית במקדש, והיבט נוסף: האם בשביעית נאסר להביא קרבנות או מרכיבים מתוכם להקרבה בבית המקדש. ואם כן מאין סופקו או הובאו אותם מרכיבים.

לגבי אירועים המחברים בין שמיטה למקדש, המאורע היחידי שהתייחס ישירות לשביעית במקדש היה דוקא במוצאי שביעית – "הקהל", ובערב פסח של שביעית היו מתודים וידוי מעשרות (וכן בערב פסח של שנה רביעית), פרט לזה לא היו אירועים מיוחדים הקשורים למקדש בשביעית.

א. מנחות ונסכים בשביעית

השאלה השניה יותר מורכבת. במקדש השתמשו במנחות ונסכים מגדולי הארץ. וממילא טעון בירור מה דינם בשביעית. כמו כן השאלה היא לגבי דמי שביעית, היינו בדמים של פירות שביעית שנמכרו מה דינם לקנות בהם קרבנות מכל הסוגים: בהמות ועופות, מנחות ונסכים ולהקריבם בביהמ"ק. אם היו עושים כן יצאו הדמים לחולין ועל הקרבנות מלבד קדושת הקרבן חלה קדושת שביעית.

בספרא (בהר פרשה א, ו) נאמר: "לאוכלה ולא להביא ממנה מנחות, ולא להביא נסכים ממנה". וכן הביא בספר יראים (סימן קנח): "לאכלה ולא להביא ממנה מנחות ונסכים", ובסמ"ג (עשין סי' קמז-קמח). (ברמב"ם לימוד זה לא מובא).

מפרש הר"ש על ספרא:

שהקומץ היה נקטר, וכתב לאכלה ולא לשריפה, כדאמרין בפ' כל

הקרבנות (מנחות פד), וכן נסכים לשיתין אזלי ואין זה לאכלה. ובתוספתא דשקלים אין מביאין תודה ולחמה מפירות שביעית ואם הביא לא קידש.

החפץ חיים כותב בפירושו על הספרא: "ולא להביא ממנה מנחות דלא מייתי מפירות הארץ השובתת מנחות ונסכים אלא מייתי מדאשתקד".

התוספתא שקלים (פ"א ה"א) שהזכיר הר"ש אומרת: "אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת תודה ולחמה של תודה... ומפירות שביעית, ואם הביא הרי אילו פסולין".

וכן בתוספתא מנחות (פ"ח ה"ל): "נסכים בכל מקום לא יביא אלא מן החולין מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים מנחת בהמה ולחמה של תודה מן הטבל... ומפירות שביעית ואם הביא הרי אלו פסולין".

עולה מן הספרא ומן התוספתא שאין להביא כלל, לא מנחות ולא נסכים מפירות שביעית. היינו סולת ושמן למנחות, או יין לנסכים אסור שיהיו מפירות שביעית. ויש בכך לאו הבא מכלל עשה אשר נחשב כעשה. עפ"ז לא ברור מדוע אם הביא "הרי אלו פסולין" הרי עבר בעשה. ומה הפסול בקרבן, ועל פניו נראה שחז"ל גזרו על כך, שאל"כ קשה להבין מדוע אם הביא פסול. ונעסוק בכך להלן.

במשנה במסכת מנחות (פג ע"ב) נאמר: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ".

משמעות המשנה היא שבכל הקרבנות הנשרפים על המזבח ניתן בשביעית להביאם מחוץ לא"י או מן התבואה של שנה קודמת, פרט לעומר ושתי הלחם שמצותם להביא מא"י ומן החדש. ולכן צריך להביאם אף בשנת השמיטה מיבולה. הגמרא מלמדת שיש דעות חולקות המתירות להביא מן הישן אלא שחיסר מצוה, ודעה המתירה להביא עומר מחו"ל. אבל המסקנה להלכה היא כמשנה. ואומרת הגמרא (פד ע"א):

תנן התם: שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא, תנן: שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, ורמינהו: לאכלה – ולא לשריפה! א"ל, רחמנא אמר לך: לדורותיכם ואת אמרת תיבטל?

ומפרש רש"י:

נוטלין שכרן מתרומת הלשכה – לפי שהם הפקר וצריך לשומרן מפני

החיה ומפני העניים שלא ילקטוהו קודם לעומר כדי שיהא העומר בא מהם.

לאכלה ולא לשריפה – והיכי מקרבינן קומץ לשורפו על גבי המזבח. רחמנא אמר – בעומר לדורותיכם.

ואת אמרת תיבטל – שאם אינו מביא של שביעית נמצא עומר בטל.

היינו, ברוב המנחות והנסכים אין להביאם מגדולי שביעית כיון שחלק מהם נשרף על גבי מזבח ובכך עוברים בעשה של "לאכלה", ומכלל הן אתה שומע לאו – שלא לשריפה. אבל בעומר ריבוי מיוחד להקריבו דוקא מגידולי שביעית שכן הוא צריך לבוא דוקא כרמל כפי שמבארת הגמרא שם בהמשך הסוגיא.

וחזרת הגמרא על כך בסוגיא בבכורות (יב ע"ב):

ואמר רב חסדא: בהמת שביעית – פטורה מן הבכורה וחיבת במתנות. פטורה מן הבכורה – לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה, וחיבת במתנות – דלאכלה קרינא בה. מיתיבי האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה – חייב מיתה ואמאי? כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא, לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה! שאני הכא דכתיב לדורותיכם. תנ"ה: מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה – שנאמר לדורותיכם. ולגמר מינה! התם – עיקר לאכילה, הכא – עיקר לשריפה.

ומפרש רש"י:

במתנות – זרוע ולחיים והקיבה.

לשריפה – ואי מיחייב בבכור סלקי אימורים לגבוה.

חלה טמאה – אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה חייב מיתה.

ואמאי – מיחייב עיסת שביעית בשביעית בחלה.

לדורותיכם – כתיב בחלה משמע אפילו בשביעית וכתוב (במדבר טו) מראשית עריסותיכם וגו'.

תניא נמי הכי – דטעמא משום דלדורותיכם כתיב בהו.

ולגמר מינה – דלא אמר לאכלה ולא לשריפה ותתחייב בהמת שביעית בבכורה.

התם – גבי חלה עיקר הפרשתה לאכילה דאינה בשריפה אא"כ נטמאת.

היינו, רב חסדא מלמד שבכור הנולד לבהמת שביעית (היינו שנקנתה מדמי פירות שביעית – רש"י) פטור ממצות בכור ליתנו לכהן על אף שהוא פטר רחם לאותה בהמה. וזאת משום שהבכור קדוש בקדושת שביעית ומותר לאכילה בלבד. והגמרא שואלת מדוע חלה מתבואת שביעית צריך להפריש חלה, ומתרתת שעיקר הפרשתה אינו לשריפה, אבל בבכור כל עוד לא נפל בו מום הרי הוא שלמים וקרב על גבי המזבח, וממילא חלק ממנו נשרף.

תוס' במנחות (פד ע"א ד"ה רחמנא) שאל מדוע לא נלמד מעומר שנשרף ע"ג מזבח לגבי שאר קרבנות הנשרפים ומתריך:

וי"ל מה לעומר שכן ציבור ודוחה שבת וטומאה, ועוד שאני עומר דמצותו בכך ולא מיקיימא מצותו אלא בשל שביעית, וניחא נמי שתי הלחם הבאות בפני עצמן בשביעית למאן דאמר דלשריפה קאתיין בפרק התכלת (לעיל דף מו:).

וכן בבכורות מתריך:

י"ל לא ילפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן צבור ודוחה שבת וטומאה, ועוד א"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל, אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים.

וכך פסק הרמב"ם (הל' שקלים פ"ד ה"ה): "בשנת השמטה שהיא הפקר שוכרין בית דין שומרין שישמרו מקצת הספיחים שצמחו כדי שיביאו מהן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש, ואלו השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה".

וכך ענה בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' רמז):

עוד שאלת בשנת השמטה והיובל במה היו עושין עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת אחר שאין חריש וקציר ואם נתחייבו בבכורים ולקרו' עליהם:

תשובה שאלות אלו הם דברי חכמה. ולענין עומר ושתי הלחם מפורש בגמרא בבא מציעא בפרק בתרא (ק"ח ע"א) שהיו באים מהספיחים וכן הוא במשנת שקלים (פ"ד מ"א) ובמנחות פרק כל קרבנות הצבור (פ"ד ע"א), וכן הרמב"ם ז"ל בפ' אחרון מהל' שקלים. ולענין בכורים רש"י ז"ל כ' בפ' אם כסף תלוה שהיו מביאין אותם בשנת השמטה וכיון שהיו מביאים היו קורין ג"כ ולא שאלת אם היו חייבין בתרומה ומעשר ושאר מתנו' עניים כלקט ושכחה ופאה. ונראה שהיו פטורים

שהרי שדה הפקר הוא פטור מכל אלו המתנות כדמוכחא ההיא דמצא קציעות בדרך פטורות מן המעשר בפרק ב' דב"מ (כ"א ע"ב) ובפ"ג ממסכת מעשרות ושנת השמטה הפקר היא וכן בספרי תניא בפ' עשר תעשר יצאה שביעית שאינה חייבת במעשר וכן בפ' כי תכלה לעשר וכן בפ' חלה ושם אמרו שהיא חייבת בחלה וכן בירושלמי דשביעית פ"ט במשנה ובסוף פרק קמא דבכורו' (י"ב ע"ב) יהבי טעמא בחלה משום דכתיב לדורותיכם ובעומר פ' כל קרבנו' הצבור (פ"ד ע"א) ובעמון ומואב שאינן מארץ ישראל חלקו בו חכמי ישראל אם הי' נוהג בו מעשר עני או מעשר שני כמו שהוא במשנת ידים (פ"ד מ"ג) והביאוה בפ"ק מיבמות (ט"ז ע"א) ופ"ק מחגיגה (ג' ע"ב) לפי שלא היתה נוהגת בהם שמטה והיו נוהגים בהם מתנות. אבל בא"י שנוהגת בהם שמטה גם מתנות כהונה גם מתנות עניים אינן נוהגין בהם. ומההוא טעמא דהוה סבירא לן למיפטר עיסת שביעית מחלה אי לאו דכתיב לדורותיכם דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה אחלה אם נטמאה בת שריפה היא מההוא טעמא יש לפטור מתרומה, שהרי תרומה טמאה היא בשריפה כמו חלה ולאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה, וליכא קרא בתרומה לרבויהא כדאיתא בחלה דטעמא אחרינא איכא למיפטר מתרומה וממעשר דלא נתחייבו באלו אלא אחר העמדת כרי ובשביעית ליכא העמדת כרי ושנינו בפרק א' ממס' תרומות אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ופי' בירושלמי משום דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ממה שיש לך ואין לו אתה חייב ליתן לו יצא הפקר שידך וידו שוין בו. ושנת השמטה הפקר היא לכל. ובראשון מהוריו' (ד' ע"ב) אמרו דשבת נוהגת בשביעית.

עולה מן הגמ' והראשונים שכיון שחלק ממצות העשה של קדושת פירות היא שלא לשורפם וכד', ממילא רק בקרבנות שהתנאים ההלכתיים מחייבים להביאם מפירות ארץ ישראל בשנת השמיטה – בהם יש דין מיוחד שבאים מפירות שביעית וחלקם נשרף על גבי מזבח אבל בשאר מנחות ונסכים היו מביאים אותם או מן הישן של א"י או מיבולי חו"ל.

בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' תמה) גישה אחרת לכל האיסור, וז"ל:

ט) אשר נתקשה כת"ה בדין בהמת שביעית פטורה מן הבכורה משום לאכלה ולא לשריפה. מ"מ ירעה עד שיסתאב. ועוד יחלל האימורין שיחול קדושת שביעית על דבר אחר ויוכל להקריב. הנה אקשה לו עוד

אחת. דמה הקשה הש"ס במנחות (פ"ד ע"א) למה מביאין עומר בשביעית אקרי כאן לאכלה ולא לשריפה. ומה זו קושיא הלא עשה דרבים של כל ישראל ידחה לאו הבא מכלל עשה. שדעת הרמב"ם בהלכות יבום דאפילו עשה דעלמא דוחה אותה. ועוד דעומר קרבן ציבור שקבוע לו זמן שאפילו שבת החמורה דוחה כ"ש עשה דעלמא. (י) אך ברור של דברים דהתורה לא נתנה לו פירות שביעית רק לאכילה. ונמצא שלשורפה ע"ג המזבח אינו שלו ואינו יכול להקדישה לענין זה.¹ וע"כ ניחא נמי בבכור דהאימורין אינם שלו לענין הקרבה וחשיב יד הקדש באמצע דפוטר מבכורה כמו אם בשותפות נכרי בדבר שעשה אותה בע"מ דקי"ל דפוטר כיון דיש חלק לאחר המונעו מהקרבה וה"נ בזה. וכן קושיית הש"ס בחלה דאינו שלו לקרות לה שם חלה כיון דגורם לו בזה שריפה. ומשני דכתיב לדורותיכם מוכח דאי מטמיא לא אמרינן ויכול לקרות לה שם חלה [ובודאי דאפי' לכתחילה א"צ ללוש פחות פחות מכשיעור כדי לפוטרה. וע"כ פשוט דכ"ש דחייב בביכורים].

(יא) ולכאורה יש להקשות לזה מהמקדש בפירות שביעית מקודשת. וכתבו התוס' דאף דלכתחילה אסור משום לאכלה ולא לקדש בו אשה. מ"מ בדיעבד מקודשת. ולא אמרינן דלא הוי שלו לענין זה. לק"מ שהרי מ"מ הוא שלה וממילא מתקדשת. שהרי דעת התוס' פ"ק דחולין דלמחליף עצמו אסור ולא הוי שלו כלל ומ"מ מקדשת וכמ"ש התוס' פ"ק דקידושין באיבעיא דשתי בנותיך לשני בני דבתר מקבל אזלינן ולא בתר נותן. והיינו טעמא דהילך מנה והתקדשי לפלוני דמקודשת מדין עבד כנעני. ומשום דקבלת רבו גרמה לו.

נראה לפי האבני נזר שאת הלימוד: "ולא להביא ממנה מנחות" אין הוא מבין כאיסור הנובע מן העשה של "לאכלה", אלא כמניעה – התורה ציותה אותנו שאין אפשרות להביא ממנה מנחות משום שפירותיה אינם שלנו וא"כ לא התקדשו. ולכן הוקשה לו ממקדש אשה בפירות שביעית. ודבריו מסבירים את הבריתות שהמביא מנחות מפירות שביעית פסולין. אולם בדבריו ישנה דרך חדשה ומשמע מהראשונים שאינם מסבירים כך את הסוגיה, אלא משום "לאכלה ולא לשריפה" או "ולא לסחורה" ואינם מבינים זאת כמניעה. ועוד אף לפי דבריו של האבנ"ז קשה שלא מצאנו שהפירות יוצאים מידי כתוצאה מפעולה אסורה. היינו, כיון שזכה בהם הם שלו, ואם יעשה מהם דבר האסור יעבור באיסור עשה, אך אין אומרים בהם "אי

1. סברא דומה כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' מג) לפטור בהמת שביעית מבכורה.

עביד לא מהני". ולדוגמא, אם עשה מהם רפואה עבר על "לאוכלה ולא למלוגמא" אבל התרופה שייכת לו. וא"כ במה עדיף הלימוד של ולא למנחות שאי עביד לא מהני. ועוד שאי עביד לא מהני הוא בלאוין אבל לא באיסורי עשה.

וכן בשו"ת עונג יום טוב (סי' קיג) לא הבין כאב"נ. ז"ל:

ובמנחות (דף פ"ד) דפריך התם אמתניתין דשומרי ספיחי שביעית נוטלין שכון מתרומת הלשכה. ומקשה שם הש"ס אמאי לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה. והקשה הטו"א² הא קי"ל דעשה דרבים דחי עשה דיחיד א"כ מאי מקשה הש"ס הא עשה דהבאת העומר הוי עשה דרבים ודחי לעשה דיחיד דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה. וצריך לומר **דגם עשה דלאכלה עוברים הציבור שהעומר קרב עליהן** שהרי הכהנים מקריבים עליהם בשליחותם. וא"כ הרי משמע מזה דכיון שהכהנים מקריבים בשליחותן רמי גם איסור עשה דשביעית עליהו, **ודמי כאלו הם שורפים פירות שביעית**. ולא אמרינן דמצות העומר רמי עליהו ואיסור עשה דשריפת פירות שביעית רמי על הכהן המקריב, נ"ל דלא דמי דהתם שאני שהקרבן באה משל ציבור והם מוסרים הפירות שביעית לשורפם בשעת הקרבה הלכך רמי גם עליהו עשה דלאכלה ולא לשריפה. משא"כ באיסור שנעשה בעת הקרבה שהיה אפשר להקריב בלא איסור כמו שוחט הפסח על החמץ. שהרי אפשר לבער החמץ ולשחוט הפסח בזה ודאי אמרינן דמעשה השליחות דפסח רמי על כל בני החבורה ויוצאים בו כאלו הם בעצמם שוחטים. ואיסור שחיטת הפסח דאית ביה רמינן רק על השליח משום דאנו יכולים לחלק מעשה השליח ולחשוב מצות שחיטת הפסח על בני החבורה ואיסור חמץ על השליח לבד וכמו שבארנו דאין גופו של שליח דומה כאילו גופו של משלח עושה הדבר.

מבואר בדבריו שעל שאלת הטו"א (ששאלה אף האב"נ) שיבוא עשה דרבים וידחה עשה דיחיד עונה שאף העשה הנדחה הוא של רבים, וא"כ במה עדיף זה מזה.

ב. דמי שביעית

ומצאנו לכאורה שלא כלימוד הספרא והתוספתא במשנה בשביעית. במשנה (שביעית פ"ח מ"ח) נאמר: "אין מביאין קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות מדמי שביעית ואם הביא יאכל כנגדן".

2. טורי אבן, ראש השנה ל ע"ב. ועיי' בהערות עליו הערה רי.

ופירש הרמב"ם (שביעית שם): "ואמרו יאכל כנגדו, כלומר יוציא מממונו דמי אותו הדבר ויקנה בו פירות שאינן פירות שביעית ואוכלם בקדושת שביעית". והתוספות יום טוב (שביעית שם) פרש: "אין מביאין כו' – דכל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין בספ"ק דמעשר שני"³. וכן במשנת שקלים (פ"ב מ"ב): "מדמי שביעית יאכל כנגדן". ולפי כו"ע הקינים שהביא עלו לו ואינו צריך להביא קן נוסף לצאת ידי חובתו.

וכך פסק הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ו ה"י): "דמי שביעית... ואין מביאין מהן קיני זבים וזבות וילדות וחטאות ואשמות, ואם הביא יאכל כנגדן, ואין סכים כלים ועורות בשמן של שביעית ואם סך יאכל כנגדן".

ונראה שאין זה חולק על הספרא והתוספתא. שם דובר על הבאת מנחות ונסכים מפירות שביעית עצמם, והם קרבים כולן או חלקן על גבי המזבח. ופירות שביעית, בניגוד למעשר שני, אינם יוצאים כלל לחולין, ואף אם החליף בהם הפירות הראשונים אינם יוצאים לחולין, כאמור (סוכה מ"ב, ע"ז נד ע"ב):

שביעית תופסת את דמיה, שנאמר כי יובל היא קדש תהיה לכם, מה קדש תופס את דמיו ואסור – אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה. אי מה קדש תפס דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין – תלמוד לומר תהיה – בהוייתה תהא. הא כיצד? לקח בפירות שביעית בשר – אלו ואלו מתבערין בשביעית, לקח בבשר דגים – יצא בשר ונכנסו דגים, לקח בדגים יין – יצאו דגים ונכנס יין, לקח ביין שמן – יצא יין ונכנס שמן. הא כיצד? אחרון אחרון נכנס בשביעית, ופרי עצמו אסור.

ואם כן הקמח או השמן עצמו אינו יוצא לחולין, ועבר בהם על "לאוכלה". לעומת זאת חליפי או דמי שביעית יוצאים לחולין, ולכן הקינים אותם הביא יוצאים לחולין ובאכילה כנגדם הוא יוצא ידי חובת "לאוכלה" בדמי או חליפי השביעית. וכן נראה מהתוספתא (שביעית פ"ז ה"ו): [שביעית] אין לוקחין בה זבחי שלמים מה שאין כן במעשר שיני". משמע שהאיסור לקנות בהם שלמים הוא לכתחילה, אבל בדיעבד יאכל כנגדם על אותם חלקים הקרבים על המזבח.

3. עיי' כלכלת שבת (חאסקין, ספרא עמ' תקכב) שסתר טעם זה לגבי שביעית וכתב שנאמר רק לגבי מע"ש.

ועי' בכלכלת שביעית (חאסקין, ספרא עמ' תקכב) שלדעתו אין מביאין מדמי שביעית קיני זבים משום הלימוד בספרא שאם הביא פסולים שהבאנו לעיל ולדעתו: "ורק שלא להביא שום צרכי גבוה משביעית, דנאמר בו לאכלה ולא צרכי גבוה מנחות ונסכים". אבל כאמור מרחק גדול בין הספרא לבין המשנה בשביעית, שלפי הספרא עפ"י התוספתא המביא מנחות ונסכים הם פסולים, ואילו לפי המשנה יאכל כנגדם.

ג. שיטת הרמב"ם לגבי מנחות ונסכים בשביעית

שיטת הרמב"ם אינה ברורה. לא מצאנו שהזכיר במפורש שאסור להביא מנחות ונסכים מפירות שביעית.

וכך כתב השפת אמת (מנחות פד ע"א):

משמע למסקנת התוס' וסוגיא דהתם **דכל מנחות אסור להביא בשביעית**, וצריכין להביא מנחת נסכים ושאר מנחות מן הישן [וכן איתא בתוספתא דמכילתין סוף פ"ח]. וצ"ע על הרמב"ם שלא כתב מזה, וצ"ל דסמך על מ"ש בה' בכורות (פ"ה ה"ט) דפטורה מבכורה ממילא ה"ה מנחות [והטעם שכ' הרמב"ם שם משום לאכלה ולא לסחורה י"ל גם במנחות כיון דבידו ליתן להקריב לאיזה משמר שירצה ע"ש בכ"מ], ובתו"כ דריש בהדיא לאכלה ולא להביא ממנה מנחות ע"ש.

וכוונתו לנאמר ברמב"ם בהלכות בכורות (פ"ה ה"ט):

הלוקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלים חייבת בבכורה, אבל הלוקח בהמה מפירות שביעית הרי זו פטורה מן הבכורה לפי שאינו רשאי לעשות סחורה בפירות שביעית שהרי נאמר בה לאכלה, לאכלה ולא לסחורה, ואם תהיה חייבת בבכורה הרי זה משתכר בבכור שהרי יצא מתורת פירות שביעית, וכבר ביארנו בהלכות מאכלות אסורות שאסור לעשות סחורה בדברים האסורים באכילה וכן ביארנו בתרומות שאסור לעשות סחורה בתרומות וכן אסור לעשות סחורה בבכורות אע"פ שמותר למוכרן על דרך שביארנו.⁴

4. הכסף משנה העיר: "והראב"ד השיג על רבינו שכתב 'ולא לסחורה' ולא ה"ל לכתוב אלא 'ולא לשריפה' כמו שאמרו בגמרא. ונראה שבנוסחת רבינו היה כתוב ולא לסחורה. ומ"ש רבינו הרי זה משתכר בבכור היינו לומר שאינו חייב לבערו בזמן הביעור, ונתנו לכהן ויש לו טובת הנאה".

ונראה שאין מכאן להוכיח על כך שהמנחות והנסכים פסולים, ולכל היותר יש מכאן ראייה שאין לעשות כן לכתחילה ועובר בעשה של "לאכלה ולא לסחורה". אם כי קשה להבין מה הסחורה בנתינה לכהן זה ולא לאחר. ויותר היה ראוי לאסור מצד "לאכלה ולא לשריפה" וכיון שחלק ממנה הולך לשריפה יש לאסור.

והנה בתוספתא מעילה (פ"א הכ"ז) נאמר:

מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה ולחמה של תודה מן הטבל, ומן התרומה, ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ממעשר שני והקדש שלא נפדו, מן המדומע, ומן החדש, **מפירות שביעית ואם הביא לא מעל ואין צריך לומר מערלה ומכלאי הכרם.**

הרמב"ם (הל' איסורי מזבח פ"ה ה"ט) הביא את הברייתא כך:

אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל ולא מן החדש קודם לעומר ולא מן המדומע ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה שהקב"ה שונאה, ואם הביא לא נתקדשו להיותן ראויין לקרבן אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים שנפסלו.

והשמיט דין שביעית. ונוה"כ לא הסבירו את השמטת הרמב"ם.

ובשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' קו) כתב:

ובס' אבן האזל (שם) האריך הרבה לבאר דברי הרמב"ם... ובאות ג' שם תמה עוד למה הביא הרמב"ם רק טבל וחדש ומדומע וערלה וכלאי הכרם ולא הביא מה דתניא בתוספתא עוד מע"ר שלא נטלה תרומתו ומע"ש והקדש שלא נפדו ושביעית, וע"ש מה שתי', והעלה שם דלהרמב"ם דין מצוה הבאה בעבירה אינו פסול אלא היכא שגם בשעת הקרבה הוא עבירה, אבל היכא דבשעת הקרבה ליכא עבירה ורק דבשעת הקדש הוי עבירה אינו פסול, ובכך מיישב האבן האזל ד"ל

ערוה"ש (י"ד סי' שו סי"א) מקשה על הסבר הכס"מ ברמב"ם והסביר: "ולכן נ"ל דה"פ דהנה כשלוקחין דבר מאכל בפירות שביעית נתפס זה בקדושת שביעית כמ"ש הרמב"ם בפ"ו משמיטה ע"ש והכא כשלקח הבהמה נתפשה בקדושת שביעית והרי הבכור יצא מתורת שביעית כיון שמחוייב ליתנו דווקא לכהן ואין בשביעית חיוב זה בע"כ שיצא מדין פירות שביעית וזהו עצמו הריוח כלומר שקנה בהמה שתהיה כולה שביעית ואינה כן וזהו שדקדק לומר שהרי יצא מתורת שביעית והוי קניית הבהמה כסחורה שמשתכר הבכור". ועי' מהרי"ט אלאגאזי על הלכות חלה לרמב"ן (אות ב ד"ה ונראה לע"ד), ושו"ת שואל ומשיב (מה' א ח"ג סימן קכב).

דלא דמי שביעית לתרומה דתרומה אף לאחר שיעשה הימנה מנחות
נשאר שם תרומה עליה והעבירה נמשכת משא"כ שביעית כל דין שבה
שאסור להפסידה משום דבתורה כתיב ואכלו אביוני עמך לאכלה ולא
להפסד וכאן העבירה בשעה שמקדיש למנחות ואז על הפסד שביעית,
ובשעת ההקדש הוה עבירה אבל לאחר ההקדש ליכא הפסד שביעית
ע"ש.

ובעל משנה הלכות הרבה להקשות על שיטת אבן האזל.

נראה לענ"ד, משתיקת הרמב"ם, שאם הביא מנחות ונסכים בשביעית
מפירות שביעית יצא ידי חובתו, בין ביחיד בין בציבור אע"פ שעבר ב"לאוכלה
ולא לשריפה". ונראה שאי"צ לאכול כנגדם שכן איסור שעשה אינו יכול לתקנו
ואין הפירות יוצאים לחולין, ורק בדמי או חליפי שביעית יאכל כנגדם.